

Брюксел, 20 февруари 2025 г.
(OR. en)

6385/25

AGRI 64
AGRIFIN 15
AGRIORG 21
AGRISTR 10
ENV 95
POLCOM 34

ПРИДРУЖИТЕЛНО ПИСМО

От: Генералния секретар на Европейската комисия, подписано от
г-жа Martine DEPREZ, директор

Дата на получаване: 20 февруари 2025 г.

До: Г-жа Thérèse BLANCHET, генерален секретар на Съвета на
Европейския съюз

№ док. Ком.: COM(2025) 75 final

Относно: СЪОБЩЕНИЕ НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ,
СЪВЕТА, ЕВРОПЕЙСКИЯ ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН
КОМИТЕТ И КОМИТЕТА НА РЕГИОНИТЕ
Визия за селското стопанство и храните
Да изградим заедно привлекателен селскостопански и
агрохранителен сектор

Приложено се изпраща на делегациите документ COM(2025) 75 final.

Приложение: COM(2025) 75 final

ЕВРОПЕЙСКА
КОМИСИЯ

Брюксел, 19.2.2025 г.
COM(2025) 75 final

**СЪОБЩЕНИЕ НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ, СЪВЕТА,
ЕВРОПЕЙСКИЯ ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН КОМИТЕТ И КОМИТЕТА
НА РЕГИОНИТЕ**

**Визия за селското стопанство и храните
Да изградим заедно привлекателен селскостопански и агрохранителен сектор**

Съдържание

1. Да изградим заедно привлекателен сектор на селското стопанство и храните в ЕС за бъдещите поколения	2
2. Визия и цели за 2040 г.: агрохранителна система, която е привлекателна, конкурентоспособна, устойчива и справедлива за днешното и за бъдещите поколения	6
3. Съвместно разработване на политическите мерки за процъфтяващ агрохранителен сектор.....	7
3.1. Изграждане на привлекателен сектор, който да гарантира справедлив жизнен стандарт и да използва нови възможности за доходи.....	7
3.2. Конкурентоспособен и устойчив сектор в условията на глобални предизвикателства.....	13
3.3. Адаптиране към бъдещето на агрохранителния сектор, работещ ръка за ръка с природата	21
3.4. Остойностяване на храните и насърчаване на справедливи условия на живот и труд в жизнеспособни селски райони	25
4. Създаване на благоприятна среда: Поставяне на научните изследвания, иновациите, знанията и уменията в центъра на европейската агрохранителна икономика	30
5. ЗАКЛЮЧЕНИЕ	32

1. ДА ИЗГРАДИМ ЗАЕДНО ПРИВЛЕКАТЕЛЕН СЕКТОР НА СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО И ХРАНИТЕ В ЕС ЗА БЪДЕЩИТЕ ПОКОЛЕНИЯ

Селското стопанство и храните са в основата на европейския начин на живот. С корен в богатите ни традиции, начините, по които произвеждаме и се наслаждаваме на храната са формирали общностите, културите и ландшафта, които определят Европа.

Селското стопанство и храните, включително рибарството, са стратегически сектори за Съюза, тъй като осигуряват безопасни и висококачествени храни на 450 милиона европейци и играят ключова роля за световната продоволствена сигурност. В доклада Нийнистьо¹ се отчита, че хранителната промишленост е един от отраслите с най-голямо значение за предоставянето на основни услуги на гражданите. Подкрепата на Съюза по линия на общата селскостопанска политика (ОСП) е в ядрото на европейския проект по основателни причини. С европейската продоволствена сигурност, безопасност и продоволствена независимост не може да се правят компромиси. Европейските граждани потвърждават това: 94 % от гражданите, участвали в последното проучване на Евробарометър, потвърждават, че е важно да се гарантират стабилни доставки на храни в ЕС по всяко време².

Храните са и част от нашата конкурентоспособност. Агрохранителната система, основана на единния пазар на ЕС и на разнообразието от предприятия, обхват, мащаб и производствени методи в него, създаде добавена стойност от над 900 милиарда евро през 2022 г., осигурявайки заетост на около 30 милиона души³, което представлява около 15 % от общата заетост в ЕС. Като най-голям износител на селскостопански хранителни продукти в света ЕС непрекъснато увеличава търговския си излишък през годините, като през 2023 г. той достигна 70 милиарда евро⁴. Същевременно положението е различно, когато става въпрос, наред с другото, за предлагането на продукти от риболов и аквакултури, маслодайни семена и протеинови култури, където ЕС е силно зависим от вноса.

Селското стопанство и храните са от съществено значение за поддържането на жизнеспособни и икономически проспериращи общности в селските и крайбрежните райони. Селските райони са дом на 25 % от населението на ЕС и обхващат 75 % от неговата територия, което ги прави неразделна част от европейската идентичност⁵. Динамичните селски и крайбрежни райони са особено важни за борбата с обезлюдяването и за реализация на „правото на оставане“.

Селското стопанство и риболовът означават да работим с природата. Земеделските стопани и рибарите са пазители на природата, които са в основата на

¹ Niinistö, S., *Safer together — Strengthening Europe’s Civilian and Military Preparedness and Readiness* („Заедно в по-голяма безопасност – укрепване на гражданската и военната готовност и готовност на Европа“), 2024 г.

² Европейска комисия, Евробарометър 2025: [Europeans, Agriculture and the CAP - January 2025 - - Eurobarometer survey \(Европейците, селското стопанство и ОСП - януари 2025 г. - проучване „Евробарометър“\)](#).

³ Евростат, *Key figures on the European food chain* (Основни данни за европейската хранителна верига) — издание от 2024 г. (europa.eu), 2024 г. Данните за заетостта в селското стопанство са от 2020 г.

⁴ ГД „Земеделие и развитие на селските райони“, [Мониторинг на търговията на ЕС със селскостопански хранителни продукти. Развитие през 2023 г.](#), март 2024 г.

⁵ Евростат, *Urban-rural Europe — introduction — Statistics Explained* (Градските и селските райони на Европа — въведение — Статистиката в достъпна форма), посетен през февруари 2025 г.

една устойчива Европа, и са жизненоважна **част от решението** за опазване и устойчивост на нашата природа, почви, вода, въздух, биологично разнообразие, океани и климат. **Земеделските стопани, рибарите и предприятията за производство на храни са новатори и предприемачи.** Иновациите разкриват нови бизнес модели и стимули, като правят прехода печеливш както за земеделските стопани, така и за рибарите и природата, и същевременно подкрепят конкурентоспособността.

Но никога не бива да приемаме продоволствената си независимост за даденост. Агрохранителният отрасъл устоя на сътресенията, предизвикани от пандемията, и на високите разходи за суровини, като показва своята невероятна устойчивост. Въпреки това натискът, породен от геополитическото напрежение, наследените въздействия от неотдавнашните кризи, опустошителните последици от екстремните метеорологични явления и влошаването на състоянието на околната среда, както и последиците от структурните тенденции застрашават жизнеспособността на този важен сектор и стратегическата автономност на ЕС.

Днес секторът е изправен пред трудни структурни трансформации, включително значителни различия в мащаба на селскостопанските операции и застаряващо население в селските райони. Едва около 12 % от земеделските стопани в ЕС са на възраст под 40 години⁶. Въпреки че доходът на глава от населението сред заетите в селското стопанство се увеличава през последните десетилетия, той остава значително по-нисък от средния в останалата част от икономиката⁷, което оказва пряко въздействие върху поминъка на земеделските стопани и възпрепятства способността им да инвестират, планират и въвеждат иновации. Това продължава да бъде основният фактор за мобилизирането на земеделските стопани, на който ЕС напоследък стана свидетел.

Въпреки че много млади хора изразяват интерес към селското стопанство като поле за професионална реализация, а някои успешно участват в процъфтяващи семейни земеделски предприятия, съществуват много предизвикателства и пречки. Много несигурните перспективи за доходите, съчетани със сложните регулаторни изисквания, които могат да доведат до задушавачи бюрократични тежести, ниската рентабилност, която възпрепятства инвестициите, податливото на кризи производство, демографските промени, неравенството между половете, липсата на достъп до основни услуги в някои селски райони и трудността на професията са сред факторите, които могат да направят селското стопанство все по-непривлекателно за бъдещите поколения. Цялостното въздействие на агрохранителния сектор често увеличава силния натиск върху околната среда и климата, като в същото време земеделските стопани зависят от природата, за да гарантират бъдещото производство. Повечето от тези предизвикателства се споделят от първичните производители в секторите на рибарството и аквакултурите, както и от отрасъла като цяло.

Липсата на сигурност и стабилност за професионалното бъдеще на европейските земеделски стопани доведе до неотдавнашни масови протести в ЕС. В този контекст е от съществено значение ЕС да **признае жизненоважната роля, която**

⁶ Евростат, [Farmers and the agricultural labour force - statistics - Statistics Explained](#) (Земеделските стопани и работната сила в селското стопанство — статистически данни — Статистиката в достъпна форма), посетен през февруари 2025 г.

⁷ ГД „Земеделие и развитие на селските райони“, [EU Farm Economics Overview](#) (Преглед на икономиката на земеделските стопанства в ЕС), посетен през февруари 2025 г.

земеделските стопани играят в живота ни и препитанието ни, да даде нов тласък на конкурентоспособността и да повиши привлекателността на тази професия, така че тя да може да процъфтява, да въвежда иновации и да носи многобройните си ползи за нашето общество — днес, утре и през 2040 г. Това е още по-важно предвид бъдещото разширяване и свързаните с него предизвикателства и възможности за селското стопанство и земеделските стопани в настоящите и бъдещите държави — членки на ЕС.

В настоящото съобщение се излага визия за европейската агрохранителна система до 2040 г. и след това, и се представя пътна карта, която да направлява действията на ЕС, за да се гарантира, че **всички политики работят в съответствие с тази визия** и са адаптирани към новите условия. В много области за постигането на целите ще е необходимо по-добро съгласуване между националните политики и политиките на ЕС. Тази визия също така подкрепя изпълнението на Компаса за конкурентоспособността на ЕС — всеобхватната водеща инициатива за повишаване на конкурентоспособността на ЕС⁸. Предстоящият **Пакт за океаните** ще определи и рамката за мобилизиране на огромното морско пространство и крайбрежието на ЕС с цел повишаване на продоволствената сигурност, като същевременно се запази природният актив, на който се основава рибарството, и се повиши конкурентоспособността чрез иновации. Освен това Комисията ще изготви визия за сектора на рибарството и аквакултурите с перспектива до 2040 г., за да гарантира неговата дългосрочна конкурентоспособност и устойчивост, да работи за създаването на работни места и да се справи с неотложните проблеми, засягащи риболовната общност.

Настоящото съобщение се основава на значителен стратегически принос, включително стратегическия диалог относно бъдещето на селското стопанство в ЕС⁹, както и докладите Драги¹⁰, Лета¹¹ и Нийнистьо¹². То се опира също така на заключенията от срещата на държавните и правителствените ръководители от ЕС¹³, заключенията от белгийското председателство на Съвета относно бъдеще на селското стопанство (2024 г.), както и на заключенията на Съвета от 2024 г. относно бъдещето на ОСП. То надгражда върху становищата и резолюциите на Европейския парламент, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите.

Политическият отговор е структуриран около **четири основни приоритетни области**. В съобщението се очертават **работни направления**, по които тези политически инициативи ще бъдат оформени на принципа на приобщаване и

⁸ Европейска комисия (2025), Компас за конкурентоспособността на ЕС, COM (2025) 30 final.

⁹ [Стратегически диалог относно бъдещето на селското стопанство в ЕС. Общи перспективи за селското стопанство и храните в Европа](#): 2024 г.

¹⁰ Draghi, M., [The future of European competitiveness \(Бъдещето на европейската конкурентоспособност\)](#), септември 2024 г.

¹¹ Letta, E., *Much more than a market. Speed, Security, Solidarity. Empowering the Single Market to deliver a sustainable future and prosperity for all EU Citizens* („Много повече от просто пазар — скорост, сигурност, солидарност — овластяване на единния пазар за постигане на устойчиво бъдеще и просперитет за всички граждани на ЕС“), 2023 г.

¹² Niinistö, S., *Safer together — Strengthening Europe’s Civilian and Military Preparedness and Readiness* („Заедно в по-голяма безопасност – укрепване на гражданската и военната готовност и готовност на Европа“), 2024 г.

¹³ Стратегическата програма на Европейския съвет за периода 2024—2029 г., Версайската декларация от 2022 г., Декларацията от Гранада от 2023 г. и Декларацията от Будапеща от 2024 г.

сътрудничество. Работата по тези приоритетни области се основава до голяма степен на важни съпътстващи елементи, а именно **опростяване** на регулаторната рамка, която оказва въздействие върху земеделските стопани и цялата верига за създаване на стойност в агрохранителния сектор, и **иновации**, които предлагат решения за устойчив преход.

Нов начин на работа: Изграждане на доверие и диалог

Опитът показва, че някои теми, свързани с храните и селското стопанство, могат да бъдат много поляризиращи и е по-вероятно до обществен консенсус да се стигне чрез приобщаващи подходи. Ето защо в основата на тази визия е нов начин на работа — изграждане на доверие и диалог в цялата агрохранителна система в ЕС и в световен мащаб.

Първите стъпки вече бяха постигнати със стратегическия диалог и единодушно одобрения набор от препоръки. Този диалог обаче трябва да се задълбочи по места чрез устойчиво и по-ефективно взаимодействие със земеделските стопани, операторите във веригата за доставки на храни и гражданското общество на местно и регионално равнище в цяла Европа, като се изслушват техните тревоги и идеи. Същевременно съществуващите механизми за насърчаване на диалога и сътрудничеството със заинтересованите страни на равнище ЕС, **като например съществуващите групи за граждански диалог**, ще трябва да бъдат преразгледани, за да се гарантира по-съдържателно и ефективно участие в разработването на бъдещите политики. Новият **Европейски съвет по селско стопанство и храни**¹⁴ ще подкрепя Комисията в създаването на приобщаващи политики чрез предоставяне на стратегически съвети и насърчаване на нова култура на диалог между различните участници в агрохранителната верига. Освен това **мрежата на ЕС по ОСП** ще продължи да улеснява обмена между всички съответни участници, а **годишните диалози по въпросите на политиката за младежта** ще дадат възможност за пълноценно включване на младите граждани и земеделските стопани в политическите дискусии.

И накрая, Комисията ще продължи да поддържа **постоянен диалог с всички други институции и органи на ЕС**, по-специално с Европейския парламент и Съвета на ЕС, Комитета на регионите и Европейския икономически и социален комитет, както и с ключови международни организации и партньори. За да се гарантира **ефективен мониторинг на осъществяването на тази визия**, Комисията ще докладва редовно на всички институции на ЕС за напредъка по отношение на успешното изпълнение на различните инициативи.

¹⁴ [Консултативна група на високо равнище](#) с 30 членуващи организации, представляващи три категории заинтересовани страни: селскостопанската общност, други участници във веригата за доставки на храни и гражданското общество, включително области като околната среда и климата, хуманното отношение към животните и въпросите, свързани с потребителите.

2. Визия и цели за 2040 г.: АГРОХРАНИТЕЛНА СИСТЕМА, КОЯТО Е ПРИВЛЕКАТЕЛНА, КОНКУРЕНТОСПОСОБНА, УСТОЙЧИВА И СПРАВЕДЛИВА ЗА ДНЕСНОТО И ЗА БЪДЕЩИТЕ ПОКОЛЕНИЯ

До 2040 г. Съюзът трябва да се превърне в място, където селското стопанство и производството на храни процъфтяват навсякъде по континента в цялото им многообразие. Място, където селското стопанство е привлекателно за бъдещите поколения, а отрасълът е конкурентоспособен, устойчив, ориентиран към бъдещето и справедлив.

Бъдещето на този стратегически сектор се основава на способността на Съюза и неговите държави членки да създадат подходящи условия, които да дадат възможност за:

- **Привлекателен и предвидим агрохранителен сектор, в който доходите позволяват на земеделските стопани да процъфтяват**¹⁵, който привлича бъдещите поколения, които ще продължат да произвеждат храни, достъпни за всички и отговарящи на изискванията на потребителите; където са налице благоприятни условия, позволяващи на сектора да мобилизира своя предприемачески потенциал, подкрепен от различни източници на доходи и умения, и да се възползва от възможностите на иновациите, технологиите и екологичния преход; където екосистемните услуги, полезни за околната среда, водата, почвата или качеството на въздуха, като например в растящия сектор на биологичното производство, се възнаграждават адекватно; където справедливо функциониращата верига на доставки на храни гарантира, че тежестта и разходите за прехода се поделят справедливо по веригата.
- **Агрохранителен сектор, който е конкурентоспособен и устойчив в условията на нарастваща световна конкуренция и сътресения.** Това зависи от способността на ЕС да диверсифицира търговските си отношения, като създава нови възможности за износ за сектора и намалява критичните зависимости; когато рамката и глобалните действия дават възможност на земеделските стопани да се конкурират при еднакви условия в световен мащаб, облекчават тежестта на бюрокрацията у дома и повишават устойчивостта на сектора, за да може не само да издържа и да се възстановява от сътресения, но и да се адаптира и трансформира. ЕС продължава да допринася за световната продоволствена сигурност и да изпълнява ролята си за изграждане на партньорства в целия свят.
- **Устойчив на бъдещето агрохранителен сектор, който функционира в рамките на възможностите на планетата,** където селското стопанство и хранителната промишленост допринасят заедно за постигането на целите на ЕС в областта на климата, като същевременно опазват почвите здрави, а водата и въздуха — чисти, и съхраняват и възстановяват биологичното разнообразие в Европа. Заинтересованите страни по веригата на доставки на храни дават съвместен принос за постигането на тези резултати и споделят рисковете от прехода. Всички сегменти на агрохранителната система са много по-добре подготвени да устояват на последиците от изменението на климата, загубата на биологично разнообразие и замърсяването, да използват

¹⁵Krzysztofowicz, M., Rudkin, J., Winthagen, V. и Bock, A., *Farmers of the future*, EUR 30464 EN, Служба за публикации на Европейския съюз, Люксембург, 2020 г., ISBN 978—92—76—26331—9, doi: 10.2760/5237, JRC122308.

природните ресурси по устойчив и ефективен начин и да функционират в съответствие с подхода „Едно здраве“.

- **Агрохранителен сектор, който цени храните, насърчава справедливи условия на труд и живот и динамични и добре свързани селски и крайбрежни райони**, включително най-отдалечените региони; където селските райони дават възможност на своите жители да останат; където връзката между храната, територията, сезонността, културите и традициите се цени като неразделна част от европейския начин на живот; където ЕС продължава да бъде световен лидер в иновациите и безопасността на храните, а храните са достъпни за гражданите; където психичното здраве не е табу, а част от системата за социално подпомагане на земеделските стопани и работниците; където условията на живот и труд привличат повече жени и млади хора в професията и гарантират защитата на правата на работниците в земеделските стопанства и по веригата за създаване на стойност в областта на храните.

И накрая, от съществено значение за осъществяването на тази визия е европейската агрохранителна система да инвестира и използва преобразяващата сила, която **научните изследвания, знанията, уменията и иновациите** предлагат.

3. СЪВМЕСТНО РАЗРАБОТВАНЕ НА ПОЛИТИЧЕСКИТЕ МЕРКИ ЗА ПРОЦЪФТЯВАЩ АГРОХРАНИТЕЛЕН СЕКТОР

Тази визия може да бъде постигната само чрез ориентиран към бъдещето и съгласуван политически отговор, формулиран около основния въпрос: как да се изгради агрохранителна система, която е икономически, социално и екологично устойчива и следователно привлекателна, конкурентоспособна, подготвена за бъдещето и справедлива за днешното и бъдещите поколения?

3.1. Изграждане на привлекателен сектор, който да гарантира справедлив жизнен стандарт и да използва нови възможности за доходи

Преди повече от 60 години ЕС се ангажира да осигури справедлив жизнен стандарт на селскостопанската общност, както е установено в член 39 от Договора за функционирането на Европейския съюз. Този ангажимент е също толкова актуален днес, колкото и тогава. Като цяло общият селскостопански доход на работник все още е значително по-нисък от средните заплати в цялата икономика (60 % от средните заплати през 2023 г.)¹⁶, въпреки положените усилия.

Земеделските стопани не искат да зависят от публична подкрепа, но нестабилният характер на тази професия и дисбалансите на пазара често налагат това. При определянето на различните мерки за постигане на справедлив жизнен стандарт **трябва да използваме всички източници на доходи**: пазарни приходи, публична подкрепа, както и диверсифицирани и нови източници на допълнителни доходи.

Справедлива верига на хранителните доставки

На първо място, земеделските стопани трябва да получават **по-добри приходи от пазара**, които да им позволяват да правят необходимите инвестиции, за да подготвят

¹⁶ [Европейска комисия, Портал за данни за агрохранителния сектор: Работни места и растеж в селските райони/Доход на земеделските стопани в сравнение със заплатите в останалата част от икономиката, посетен през февруари 2025 г.](#)

своите земеделски стопанства за бъдещето и да ги направят по-издръжливи. Предпоставка за това е да се коригират настоящите дисбаланси във веригата на доставките на храни, където несправедливото разпределение на приходите, рисковете и тежестта на разходите често засягат непропорционално първичните производители. **Практики, при които земеделските стопани систематично биват принуждавани да продават под себестойността, няма да бъдат толерирани.**

Вече бяха предприети първите стъпки за възстановяване на баланса на позициите и за улесняване на доброто прилагане на правилата за борба с нелоялните търговски практики с предложенията, приети от Комисията на 9 декември 2024 г.¹⁷ Те ще укрепят позицията на производителите при воденето на преговори и сключването на договори и ще защитят по-добре земеделските стопани от нелоялни търговски практики.

Освен това няколко държави членки прибягнаха до национални правила, чиято цел е да отговорят на предизвикателството, свързано с производството под себестойността, което обаче може да доведе до различни подходи в рамките на единния пазар. Като част от оценката на действащите правила нелоялните търговски практики ще бъдат допълнително проучени, като ще бъде направен и преглед на националните разпоредби, както беше препоръчано от стратегическия диалог. Въз основа на това Комисията ще предложи допълнителни инициативи, по-специално преразглеждането на Директивата относно НТП, **за да се разгледа принципът, че земеделските стопани не следва да бъдат принуждавани систематично да продават своите продукти под производствените разходи**, както и преразглеждането на Регламента за ООП в контекста на предложенията за ОСП за периода след 2027 г.

Същевременно, както беше предложено от стратегическия диалог, позицията на земеделските стопани във веригата за създаване на стойност трябва да бъде засилена, като те бъдат насърчавани да се присъединяват към кооперации и/или сдружения с цел намаляване на разходите, повишаване на ефективността и подобряване на цените от пазара. ОСП вече подкрепя земеделските стопани в това отношение.

Освен това ключов елемент за стимулиране на доверието и справедливостта е **прозрачността** на формирането на разходите и маржовете и на споделянето им по веригата на доставки на храни. Комисията ще подобри допълнително прозрачността по веригата на доставки на храни, включително чрез новата **Обсерватория на ЕС за агрохранителната верига (AFCO)**, която ще разработи и публикува показатели, свързани с ценообразуването във веригата за доставки на храни, за да направлява по-нататъшните действия. Тези инструменти следва също така да подкрепят дългосрочната конкурентоспособност на МСП в хранителната и питейна промишленост, които бяха особено засегнати от неотдавнашната инфлация.

По-справедлива и по-добре насочена публична подкрепа

¹⁷ Наскоро внесените предложения за изменения на Регламента за общата организация на селскостопанските пазари (ООП), за да се укрепят позицията на производителите при воденето на преговори и сключването на договори за доставка на селскостопански продукти, да се стимулира сътрудничеството и да се подобри преносът на цените. По подобен начин предложените нови правила за трансгранично правоприлагане в рамките на Директивата относно нелоялните търговски практики следва да ни помогнат да защитаваме по-добре земеделските стопани от нелоялни търговски практики.

За да се гарантира, че селското стопанство ще продължи да е привлекателно за бъдещите поколения земеделски стопани в целия ЕС, публичната подкрепа чрез **ОСП остава жизненоважна за подпомагане на доходите на земеделските стопани**. Директните плащания по ОСП все още играят решаваща роля за подпомагането и стабилизирането на доходите от селскостопанска дейност на равнище земеделско стопанство, като през 2020 г. те представляват средно 23 % от доходите на земеделските стопанства¹⁸.

Бъдещата ОСП, като част от бъдещите предложения за МФР, ще бъде по-опростена и по-добре насочена в подкрепа на **амбициозна и ориентирана към бъдещето селскостопанска политика на ЕС**. Тя ще определи по-ясен баланс между регулаторните политики и политиките, основани на стимули, които засягат земеделските стопани.

Освен това Комисията признава, че обществената представа за ОСП е повлияна от възприятията за липса на справедливост при разпределението на плащанията в някои територии.

Ето защо по принцип бъдещото подпомагане по линия на ОСП ще бъде насочено повече към земеделските стопани, които участват **активно** в производството на храни, към икономическата жизнеспособност на земеделските стопанства и опазването на околната среда. В подхода следва да се разгледа и отдаването на приоритет на производството на селскостопански продукти, които са от съществено значение за стратегическата автономност и устойчивост на ЕС.

Малките и средните земеделски стопани формират социалната структура на селските райони, като опазват природата и поминъка. Те следва да работят при условия, които им позволяват да извършват селскостопанска дейност без прекомерна административна тежест. Предвид техния мащаб Комисията ще обмисли да разшири използването на **опростени инструменти за подпомагане на доходите** с рационализирана система от условия и контрол, и да ги направи по-привлекателни.

Подпомагането следва да бъде допълнително насочено **към онези земеделски стопани, които най-много се нуждаят от него**, като се обърне специално внимание на земеделските стопани в райони с природни ограничения, младите и новите земеделски стопани и смесените стопанства.

Ще бъде обмислено засиленото използване на **мерки като прогресивно намаляване и определяне на горна граница**, като се вземат предвид различните структурни и секторни реалности в държавите членки. Всички земеделски стопани следва да продължат да се ползват от инструменти като плащания за екосистемни услуги, които ще бъдат рационализирани и опростени, както и от инвестиционна подкрепа и инструменти за управление на кризи и рискове.

Въз основа на опита от настоящите стратегически планове по ОСП **е необходимо допълнително рационализиране на начина на прилагане на политиката на ОСП**. Настоящата усложнена обстановка изисква по-стратегически подход.

Бъдещата ОСП за периода след 2027 г. ще разчита на основни цели на политиката и цели изисквания на политиката, като същевременно ще възложи на държавите членки допълнителна отговорност и отчетност за начина, по който те постигат тези цели.

¹⁸ Европейска комисия (2023 г.). Доклад на Комисията до Европейския парламент и Съвета: Обобщение на стратегическите планове по ОСП за периода 2023—2027 г.: съвместни усилия и колективна амбиция.

Гъвкавостта ще бъде разширена, така че да обхване земеделските стопани, като им се предостави допълнителна активна роля при разработването на земеделски практики, по-добре съобразени с техните стопанства и контекст. Настоящата система на обвързаност с условия ще бъде опростена. Земеделските стопани отговориха положително на въвеждането на екосхеми, които ги поощряват за предоставянето на екосистемни услуги, надхвърлящи задължителните изисквания. Комисията ще пренасочи бъдещата ОСП **от условия към стимули**.

Използване на възможностите на иновациите, които носят ползи

Земеделските стопани са новатори и предприемачи по природа. **Младите земеделски стопани искат да бъдат движещата сила на иновациите**. От неутралната по отношение на климата и природосъобразна икономика възникват нови възможности за допълнителни източници на доходи за земеделските стопани, както и за рибарите.

Конкретни примери за това са **разрастващият се сектор на биологичното производство и агроекологичните селскостопански практики**, които се оказват привлекателни за по-младите земеделски стопани, тъй като съчетават икономически възможности с екологични резултати и социална отговорност.

За други иновациите предлагат нови и вълнуващи възможности. Например **биоикономиката и кръговостта** предлагат значителен потенциал за селското и горското стопанство и цялата продоволствена система, както и за намаляване на нашите критични зависимости. Новата **стратегия за биоикономиката**, която ще бъде представена до края на 2025 г., ще има за цел да осигури на Европейския съюз позицията на световен лидер на бързо разрастващия се пазар на биоикономиката. Трябва да ускорим пускането на пазара на биотехнологични и кръгови решения, да увеличим мащаба на революционните биотехнологии, да оползотворим нововъзникващите пазарни възможности и да преодолеем недостига на инвестиции. Това ще бъде от особена полза за селскостопанската общност, която ще получи възможност за диверсификация на потоците от стойност, оползотворяване на селскостопанските остатъци, укрепване на ролята на първичните производители във веригата за създаване на стойност и разкриване на нови работни места в селските райони. Комисията ще работи с международни партньори, по-специално чрез Организацията на ООН за прехрана и земеделие (ФАО), за да набележи заедно устойчиви начини за мобилизиране на потенциала на биоикономиката за земеделските стопани не само в Европа, но и в световен мащаб.

Иновативните инструменти за финансиране, включително частното и смесеното публично-частно финансиране, могат, в допълнение към публичното подпомагане, да поощряват земеделските стопани, които поддържат или преминават към природосъобразни практики, и да ги свързват с дружества и инвеститори с бизнес интерес към такива практики.

Улавянето на въглероден диоксид в земеделието вече набира скорост като допълнителен източник на доходи. С Регламента относно поглъщанията на въглерод и въглеродното земеделие (РППВЗ)¹⁹ беше създадена първата доброволна рамка в целия ЕС за сертифициране на поглъщанията на въглерод, въглеродното земеделие и съхранението на въглерод в продукти в цяла Европа, а понастоящем се разработват методики за сертифициране с цел надеждно наблюдение, докладване и проверка на

¹⁹ Регламент (ЕС) 2024/3012.

поглъщанията на въглерод, намаляването на емисиите от почвите и ползите за биологичното разнообразие. Когато е възможно, тези методики ще се основават на съществуващи схеми, които вече успешно осигуряват на земеделските стопани допълнителни доходи. След като бъдат напълно разработени, следва да се стимулират ефективни начини за постигане на съответствие между предлагането и търсенето на тези доброволни кредити, за да се оптимизират донесените от тях допълнителни възможности за доходи за земеделските стопани.

В бъдеще Комисията ще допълни това, като разработи възможности за **природни кредити** — единици за природосъобразни действия, които представляват количествено измерени и сертифицирани висококачествени благоприятни последици за природата. Редица съществуващи схеми, разработени от търговски оператори, и текущи пилотни проекти, както на равнище ЕС, така и на международно равнище, показват значителния потенциал за такива проекти, на които може да се опира по-нататъшната работа.

Възникват и значителни възможности за **производството на енергия от възобновяеми източници** — път на развитие, който повишава енергийната сигурност, намалява емисиите на парникови газове и предлага на земеделските и горските стопани допълнителни доходи и перспективи за иновации. Земеделските стопани следва не само да **разполагат с още повече енергия, например от слънчеви панели, вятърни генератори и производство на биогаз**, но и да могат да **доставят своите енергийни продукти на пазара**, включително чрез енергийни общности.

Пример:

Цифровизацията (включително ИИ), научните изследвания и иновативните агротехнологии имат потенциал да променят коренно селското стопанство и да намалят разходите в земеделските стопанства, като по този начин допринасят за по-добри доходи.

- Платформите за електронна търговия, цифровите инструменти за маркетинг и онлайн пазарите могат да помогнат на земеделските стопани и други участници в агрохранителната система да достигнат до по-широка клиентска база и да диверсифицират своите потоци от приходи.
- Прецизното земеделие и основаните на данни решения могат да увеличат рентабилността чрез оптимизиране на входящите ресурси.
- 100-те живи лаборатории на „Пакт за почвите за Европа“ — мисията за научни изследвания и иновации на „Хоризонт Европа“, са безпрецедентен ресурс, който може да подпомогне земеделските стопани да подобрят почвите си в контекста на високите цени на суровините за торове и недостига на вода и други екстремни явления като наводненията.

Създаване на амбициозна инвестиционна програма

Една издръжлива и устойчива агрохранителна система изисква значителни инвестиции и следователно **решителни действия за финансиране и намаляване на рисковете, свързани с прехода към устойчивост**. Селскостопанският сектор е изправен пред значителен недостиг на финансиране, оценен на 62 милиарда евро (за

2022 г.), което значително надвишава цифрата за 2017 г.²⁰ Получаването на заем от банка, финансови институции или частен инвеститор обаче е трудно, особено за младите земеделски стопани. Това е следствие от относително малкия размер на стопанствата, ниската или скромна възвръщаемост на инвестициите, силно променливата рентабилност и рисковете, непредвидимите обеми на производството поради въздействието на климата и времето и излагането на нестабилни (световни) стокови пазари.

ОСП ще продължи да финансира инвестиции за насърчаване на конкурентоспособността, устойчивостта и издръжливостта на селскостопанския сектор. Това включва често относително малки инвестиции на равнище земеделско стопанство, както и публична и частна инфраструктура, необходима за модернизацията на отрасъла. Съществуващите инструменти могат да се подсилват взаимно само ако се използват по-интелигентно в бъдеще.

Комисията ще работи за ефективно използване на публичното финансиране и инвестиции и за ливъридж и намаляване на риска за частния капитал, като си сътрудничи тясно с институционални инвеститори като **групата на Европейската инвестиционна банка (EIBG)**, както и с банковия сектор.

Във връзка с това Комисията ще проучи възможностите за създаване на схеми за застраховане срещу риск за първичните производители, както и публично-частни партньорства за **привличане на инвестиции за МСП в отрасъла на селското стопанство и храните** с цел ускоряване на трансформацията на агрохранителната верига.

Насърчаване на предприемачеството: нова стратегия за обновяване на поколенията

Бъдещето на продоволствената независимост в Европа през 2040 г. зависи от днешните млади и нови земеделски стопани.

Една от предпоставките за повишаване на привлекателността на селскостопанския сектор е **преодоляването на основните пречки пред обновяването на поколенията**, по-специално достъпа до земя, инвестиции, умения и др. „Правото на оставане“ може да се прилага при установяването на млади земеделски стопани, които желаят да останат и да работят на своите земи.

Тази отговорност обаче не може да се носи единствено от ОСП. Стимулирането на истинско обновяване на поколенията изисква подход, ангажиращ цялото общество, и комбинация от политики в различни области, много от които са от национална и регионална компетентност.

Комисията ще ръководи работата по **стратегията за обновяване на поколенията**, която ще бъде представена през 2025 г., в тясно сътрудничество с държавите членки, Европейския парламент и основните заинтересовани страни. Тази стратегия ще **осигури препоръки** за политическия отговор и необходимите мерки както на равнището на ЕС, така и на национално/регионално равнище.

Ограничената наличност на плодородни **земи** в контекста на нарастващата конкуренция за тяхното използване и последиците от изменението на климата поставят селскостопанската общност, и по-специално новите участници в сектора, в затруднено положение. Поземлената политика обхваща много аспекти, главно в

²⁰ Европейска комисия и ЕИБ, *Financing gap in the EU agricultural and agri-food sectors* („Недостигът на финансиране в секторите на селското стопанство и храните в ЕС“), FI Compass, 2023 г.

рамките на националните области на компетентност. При тази работа следва да се вземат предвид условията за поземлена мобилност и прехвърляне, както и принципите за смекчаване на последиците от усвояването на земя, въз основа на добрите примери от няколко държави членки в схемите за поземлена мобилност. Също толкова важна е прозрачността при териториалното устройствено планиране и закупуването на земя. Държавите членки имат потенциал да разработят силни лостове в своя национален инструментариум, които биха могли да улеснят обновяването на поколенията, включително чрез **пенсионни схеми и данъчни стимули**.

В отговор на искането на Европейския парламент и в съответствие с препоръката от стратегическия диалог, Европейската комисия ще работи за създаването на **обсерватория на ЕС за земеделските земи**²¹. Ще подобрим прозрачността и сътрудничеството в области като сделките със земя и прехвърлянето на права за земеползване, ценовите тенденции и пазарното поведение, промените в земеползването, както и загубата на земеделска и естествена земя. Обсерваторията също така ще помага на държавите членки да вземат информирани решения относно регулирането на своите пазари на земеделска земя. Подобрената прозрачност на пазарните промени и сътрудничеството в целия ЕС ще улеснят постигането на законните интереси на селскостопанската политика в съответствие със свободите на единния пазар.

3.2. Конкурентоспособен и устойчив сектор в условията на глобални предизвикателства

В един взаимосвързан свят, в който ЕС е както най-големият износител на селскостопански хранителни продукти в света, така и един от най-големите вносители, начинът, по който произвеждаме, потребяваме и търгуваме със селскостопански продукти, оказва съществено въздействие върху нашите отношения с трети държави²².

Войните и конфликтите са основните фактори, способстващи за продоволствена несигурност. И обратно, продоволствената несигурност може също да доведе до нестабилност, а в променящия се световен ред храната се използва като оръжие. Нашите търговски партньори прибегват до едностранни действия, насочени към нашите ключови сектори, износът ни все още е изправен пред пречки, а световните вериги на доставки са изложени на риск от нарушения. Стремежът на ЕС към високи световни стандарти за защита на общовалидните цели за опазване на околната среда, човешкото здраве, здравето на животните и хуманното отношение към тях, здравето на растенията и безопасността на храните често се разглежда като пречка пред търговията. В същото време земеделските стопани в ЕС са все по-загрижени от нелоялната конкуренция в световен мащаб и липсата на реципрочност.

²¹ РР 08 25 01 — *Обсерватория на ЕС за земеделските земи, контрола и достъпа до обработваема земя*; Законодателна резолюция на Европейския парламент от 27 ноември 2024 г. относно общия проект на общ бюджет на Европейския съюз за финансовата 2025 година, Р10ТА(2024)0050.

²² Стойността на износа на селскостопански хранителни продукти от ЕС през 2023 г. възлиза на 230 млрд. евро (9 % от общия износ), а тази на вноса в ЕС — на 160 млрд. евро (6 % от общия внос), което генерира търговски излишък в размер на 70 млрд. евро. Източник: ГД „Земеделие и развитие на селските райони“, [Мониторинг на търговията на ЕС със селскостопански хранителни продукти. Развитие през 2023 г.](#), март 2024 г.

Тези предизвикателства обаче няма да попречат на Съюза да продължи да укрепва връзките с много желаещи партньори, включително чрез инвестиционната стратегия Global Gateway. **Глобалната продоволствена сигурност и европейската продоволствена независимост ще продължат да бъдат неразделна част от цялостната програма на ЕС за сигурност, конкурентоспособност и устойчивост.** Предвид високите равнища на глад, остра продоволствена несигурност и покачващи се цени на храните по света ЕС ще продължи да подкрепя трети държави да постигнат своята продоволствена независимост, издръжливост и устойчивост, като гарантира достъп до безопасна, висококачествена и питателна храна за всички, включително за най-уязвимите, чрез хуманитарна помощ и в отговор на международното хуманитарно право.

Диверсифициране на веригите на доставки и насърчаване на трансформираща устойчивост

В свят, белязан от геополитическо и геоекономическо напрежение, „**зависимостите се превръщат в уязвимост**“ по думите на Драги²³. Днес продоволствената независимост на ЕС зависи до голяма степен от вноса на суровини като торове, фуражи и енергия, обикновено от географски концентрирани региони. **Поради това намаляването на тези стратегически зависимости и намаляването на рисковете по веригите на доставки са от решаващо значение**, като същевременно се подкрепя преходът към чиста нисковъглеродна икономика с все по-ефективно използване на ресурсите²⁴.

Що се отнася до основните зависимости от вноса, **снабдяването с протеини** в Съюза зависи до голяма степен от вноса на висококачествени продукти от ограничен брой държави на произход, което прави нашата продоволствена система уязвима спрямо колебанията на световния пазар и рисковете за устойчивостта²⁵. Трябва да обмислим начина, по който протеините се произвеждат и консумират в ЕС. Поради това Комисията **ще разработи всеобхватен план** за преодоляване на тези предизвикателства, като интегрира политиката, научните изследвания и усилията по места за създаване на по-самостоятелна и устойчива протеинова система на ЕС, като същевременно диверсифицира вноса.

Друга значителна зависимост е тази от **вноса на суровини и торове**, които са от съществено значение за производството и сигурността на храните. Наблюдава се нарастваща концентрация на вноса от няколко държави на произход, особено на карбамид, като около 88 % от вноса в ЕС се осигурява от четири държави²⁶. Намаляването на тези зависимости е от полза за всички: i) за

²³ М. Драги (2024 г.), [The future of European competitiveness \(Бъдещето на европейската конкурентоспособност\)](#). Част А: A competitiveness strategy for Europe (Стратегия за конкурентоспособност за Европа), септември 2024 г., стр. 15.

²⁴ Национална служба за прогнозиране и стратегия на Испания, [Resilient EU 2030 \(Устойчив ЕС до 2030 г.\). A future-oriented approach to reinforce the EU's Open Strategic Autonomy and Global Leadership \(Ориентиран към бъдещето подход за укрепване на отворената стратегическа автономност и глобалното лидерство на ЕС\)](#), 2023 г.

²⁵ ГД „Земеделие и развитие на селските райони“

, [Protein supply and demand \(Търсене и предлагане на протеини\)](#), септември 2024 г.

²⁶ Вносът на карбамид възлиза на 38 % от Египет, 33 % от Русия и Беларус и 19 % от Алжир, източник: Европейска комисия, ГД „Земеделие и развитие на селските райони“, https://agriculture.ec.europa.eu/data-and-analysis/markets/overviews/market-observatories/fertilisers_en, посетен през февруари 2025 г.

конкурентоспособността на европейската чиста промишленост чрез подкрепа за вътрешното производство на торове; ii) **за земеделските стопани**, които ще могат да разчитат на надеждни доставки и стабилни цени, и iii) **за околната среда и климата**, посредством подкрепата за навлизането на нисковъглеродни торове и рециклирани хранителни вещества, например оползотворен азот от оборски тор (RENURE) и ферментационни продукти след съответната обработка, и тяхното ефикасно използване.

В перспектива бъдещото разширяване на ЕС ще осигури възможности за устойчивостта на ЕС с цел поддържане и укрепване на мощностите за производство и износ както в настоящите, така и в бъдещите държави членки, като по този начин се укрепва стратегическата автономност и тежест на ЕС в световната търговия със селскостопански хранителни продукти. Съществуват обаче и предизвикателства, които изискват внимателно разглеждане, по-специално по отношение на въздействието върху земеделските стопани в ЕС. Ще бъде от съществено значение да се подготвим и действително да преодолеем предизвикателствата пред земеделските стопани в ЕС, за да се възползваме от възможностите, предлагани от разширяването, включително предвид факта, че това би могло да улесни постепенната интеграция на страните кандидатки в единния пазар по пътя им към пълноправно членство в ЕС.

Към по-справедливи условия на конкуренция в световен мащаб

Подходът на Съюза за **по-справедливи условия на конкуренция** в световен мащаб ще включва две действия, които трябва да вървят ръка за ръка:

а) Глобално и двустранно сътрудничество

В настоящия геополитически контекст е ясно, че **ще става все по-трудно да се постигне глобален консенсус** относно стандартите в областта на селското стопанство и храните.

ЕС обаче ще продължи да работи в рамките на подхода „Екип Европа“ с нашите партньори и ключови международни организации за укрепване на по-строгото изпълнение на международно договорените ангажименти и за повишаване на амбицията им за постигане на устойчиви продоволствени системи в световен мащаб в съответствие с Програмата до 2030 г. за устойчиво развитие и целите за устойчиво развитие (ЦУР). Ще бъде даден приоритет на повишаването на световните стандарти в международните органи по стандартизация в области, които са от решаващо значение за гарантиране на лоялна конкуренция, особено що се отнася до продуктите за растителна защита и хуманното отношение към животните. **През 2025 г. Комисията ще представи на държавите членки своята насока за действие за задълбочаване на реципрочността, за да бъде доразвита.** Второ, Съюзът ще работи с ФАО и нашите международни партньори, за да насърчи разработването на общ подход, който да дава възможност за съпоставима и справедлива оценка на аспектите на устойчивостта при производството на храни в световен мащаб, в допълнение към работата на ЕС за сравнителен анализ на устойчивостта.

ЕС ще бъде по-решителен в насърчаването и стратегическата защита на **износа на продукти от ЕС**, като гарантира, че трети държави ще имат полза от прилагането на мерки за улесняване на търговията (напр. предварително включване в списъци), при

условие че прилагат подобни мерки и по отношение на ЕС. Ще засилим нашата икономическа дипломация в областта на агрохранителния отрасъл и специалните мисии на високо равнище.

На **двустранно равнище** ще бъдат стимулирани съществуващите двустранни диалози в областта на селскостопанската политика и ще бъдат установени **нови диалози за партньорство в областта на агрохранителната политика** с ключови двустранни, регионални и континентални партньори. В този контекст стратегическите и всеобхватни партньорства с нашите южни съседи и предстоящият нов пакт за Средиземноморието предлагат важни възможности. Освен това ЕС ще се възползва от пълните възможности, предлагани от двустранните преговори и споразумения за свободна търговия. Интересите на европейските земеделски стопани ще продължат да бъдат защитавани. ЕС ще засили изпълнението и прилагането на главите/разпоредбите относно търговията и устойчивото развитие, както и главите за устойчивите продоволствени системи, с по-целенасочени и оперативни, специфични за всяка държава приоритети и действия, включително във връзка с конкретни сектори на дейност, според случая. В диалозите за партньорство ще обърнем специално внимание на възможното въздействие на регулаторните политики на ЕС върху местните агрохранителни системи и ще осигурим съгласуваност между вътрешните и външните политики на ЕС, свързани със селското стопанство, околната среда, климата и здравето.

б) Рамка на Съюза за конкурентоспособен агрохранителен сектор

Същевременно Съюзът ще гарантира на вътрешно равнище, че амбициозните стандарти на ЕС не водят до загуба на икономически, екологичен и социален потенциал и че европейският агрохранителен сектор няма да бъде поставен в неблагоприятно конкурентно положение без съответната реципрочност. За тази цел **ЕС ще прилага съгласувано проверки във връзка с МСП и конкурентоспособността в своите политики**, както е посочено в Компаса за конкурентоспособността, като последователно ще оценява въздействието на регламентите на Съюза върху земеделските стопани и МСП от агрохранителния отрасъл в ЕС, върху търговията и върху рисковете от загуба на потенциал, и внимателно ще проучва последиците от споразуменията за свободна търговия, които са в процес на договаряне, за земеделските стопани в ЕС и за устойчивостта в световен мащаб.

За да гарантира, че опасенията на ЕС относно хуманното отношение към животните и опазването на околната среда се вземат предвид, и за да отстоява моралните ценности на ЕС в отговор на очакванията на обществото, Комисията ще се стреми, в съответствие с международните правила, **към постигане на повече съответствие в производствените стандарти, прилагани за вносните продукти, особено за пестицидите, и в хуманното отношение към животните.**

В това отношение Комисията ще установи принцип, съгласно който **най-опасните пестициди, забранени в ЕС по причини, свързани със здравето и околната среда, не се допускат обратно в ЕС чрез вносни продукти.** За да постигне напредък в тази област, през 2025 г. Комисията ще започне оценката на въздействието, в която ще бъдат разгледани въздействията върху конкурентната позиция на ЕС и международните последици и, ако е целесъобразно, ще предложи

изменения на приложимата правна рамка. Комисията също така ще оцени и въпроса за износа на опасни химикали, включително пестициди, които са забранени в ЕС²⁷.

Друг неподлежащ на компромиси елемент на политиката на Съюза по отношение на вноса е **безопасността на храните и фуражите, както и здравето на животните и растенията**. Продуктовите стандарти на ЕС са най-високите в света и гарантират, че всички вносни селскостопански хранителни продукти са безопасни. Комисията ще гарантира правилното въвеждане и прилагане на съответното законодателство в областта на безопасността на храните. **Ще бъде създадена специална работна група**, обединяваща експертния опит и усилията на Комисията и държавите членки, която значително ще подобри реакцията на Съюза за по-нататъшно **укрепване на контрола върху вноса, включително значително подобряване на проверките по места**.

В областта на **хуманното отношение към животните** Комисията ще гарантира, че в бъдещите законодателни предложения се прилагат едни и същи стандарти за продуктите, произведени в ЕС, и за продуктите, внасяни от трети държави, като се отчитат и въпросите, свързани с правоприлагането, както и опасенията, изразени от гражданите на ЕС. Целенасоченият преглед на **законодателството в областта на хуманното отношение към животните** ще бъде възможност за прилагането му по начин, съответстващ на правилата на СТО, и основан на оценка на въздействието.

Когато нашите търговски партньори прибегват до нелоялна конкуренция и едностранни действия, насочени незаконно към нашия агрохранителен сектор или към този на отделни държави членки, с цел да ни разделят като Съюз, ЕС ще използва всички инструменти за защита, с които разполага. Съюзът ще разработи (през 2025 г.) амбициозна **единна мрежа за безопасност** за агрохранителния отрасъл на ЕС. В случаите на икономическа принуда върху ЕС или неговите държави членки от страна на държави извън ЕС Съюзът ще защитава агрохранителния сектор с всички налични средства, включително в контекста на СТО или на автономните инструменти на ЕС, като например инструмента за борба с принудата, когато е целесъобразно.

Комисията също така ще работи с ЕИБ за предоставяне на **експортни кредити**, които намаляват свързаните с износа рискове за агрохранителния сектор на Съюза.

В този контекст важна роля ще играе резервът от 1 милиард евро, обявен в контекста на споразумението между ЕС и Меркосур в следващата МФР.

Освен това Комисията ще работи върху укрепването на конкурентоспособността и устойчивостта на чувствителни сектори като този на животновъдството, ще представи **пакет за опростяване**, който ще допринесе за конкурентоспособността на европейските земеделски стопани и същевременно ще запази приноса им към целите на обществото, ще предложи **разширяване на етикетирането на държавата на произход в съответствие със секторните особености и правилата на единния пазар** и ще активизира **политиката си за популяризиране**.

Готовност и защита на агрохранителния сектор от рискове

²⁷ Европейска комисия (2020), *Стратегия за устойчивост в областта на химикалите. Към нетоксична околна среда*, COM (2020) 667 final.

По думите на доклада Нийнистъо „**Трябва да сме по-добре подготвени — не само да оцеляваме, а и да просперираме в новата реалност**“²⁸. Тази нова реалност беше белязана от значителни сътресения — пандемията, агресивната война на Русия, смущенията на пазара във връзка с болестите по животните и растенията, нестабилната геополитическа ситуация. Освен това екстремните метеорологични явления — някога изключително редки — сега зачестяват, а режимът на валежите се променя.

Земеделските стопани са сред първите потърпевши при голяма част от тези кризи. Нарастващият брой рискове, заплахи и несигурности изискват амбициозен **Европейски подход за управление на риска и кризите**, който да **разгледа и укрепи инструментариума за по-добро управление на рисковете и кризите** на равнището на ЕС.

На първо място, ще бъдат засилени стимулите за земеделските стопани, така че да се намали тяхната уязвимост и изложеността им на рискове – както чрез приспособяване на самите стопанства, така и посредством стимули за земеделските стопани да споделят рисковете (напр. в рамките на организации на производителите или кооперации). Едно устойчиво на изменението на климата селско стопанство в ЕС трябва да се опира на **съобразени с местните, регионалните и националните нужди политики**, чрез които се оказва подкрепа за селскостопански практики и интервенции, които правят местните селскостопански производства пригодни за бъдещите климатични условия.

Опитът от осъществените през последните години инициативи²⁹ показва, че са необходими по-нататъшни стъпки. Новият **Европейски план за адаптиране към изменението на климата** и новата **Европейска стратегия за устойчивост на водните ресурси** ще изиграят важна роля, по-специално за подпомагане на държавите членки в постигането на готовност и планирането, както и за преодоляване на рисковете и въздействията от изменението на климата върху енергетиката, транспорта и другите видове инфраструктура, водите, храните и земята в градовете и в селските райони.

Бъдещата ОСП ще подкрепя по-целенасочено мерки и инвестиции, които правят селскостопанския сектор по-устойчив на променящите се условия. Ще бъдат необходими по-амбициозни трансформационни промени на места, където настоящите производства не са устойчиви в дългосрочен план, например чрез нови местни стратегии, научни изследвания и иновации, включително нови геномни техники за производство на по-устойчиви на изменението на климата култури.

На второ място, необходими са амбициозни действия за готовност за посрещане на рисковете, застраховане и намаляване на риска. В тази област от решаващо значение ще бъде сътрудничеството с **Европейската инвестиционна банка (ЕИБ)**, с банките, със застрахователните и презастрахователните дружества и с участниците във веригата за създаване на стойност. Това би следвало да подобри обединяването на рисковете и наличността и финансовата достъпност на селскостопанските застраховки за земеделските стопани.

На трето място, Комисията и държавите членки трябва да гарантират **съгласуваност на политиките между инструментите за управление на рискове и кризи**, както и

²⁸ Niinistö, S., *Safer together – Strengthening Europe’s Civilian and Military Preparedness and Readiness (Заедно в по-голяма безопасност – укрепване на гражданската и военната готовност и подготвеност на Европа)*, 2024 г., стр. 4.

²⁹ Стратегията на ЕС за адаптиране към изменението на климата, Съобщението относно управлението на климатичните рискове и ОСП.

по-голяма гъвкавост. Инструментите за управление на кризи следва да насърчават земеделските стопани проактивно да управляват рисковете, а държавите членки да работят за ефикасни и адаптирани стратегии за управление на риска.

Освен това **функционирането на селскостопанския резерв** следва да бъде внимателно оценено с оглед на пренасочването му към конкретни кризи от значителен мащаб, като например сериозни смущения на пазара и проблеми, свързани със здравето на животните/растенията. Също така, предоставянето на извънредно подпомагане на земеделските стопани следва да бъде по-добре обвързано с подходящи мерки за управление на риска и превантивни мерки.

Като последващо действие във връзка с доклада Нийнистю ЕС следва да повиши равнището си на готовност по отношение на продоволствената сигурност по цялата хранителна верига. Дейностите на **Европейския механизъм за действие при кризи в областта на продоволствената сигурност (EFSCM)** следва да продължат, да бъдат доразвити и свързани с цялостното управление на кризи в ЕС в рамките на подход, обхващащ всички равнища на управление. В съответствие с бъдещата **стратегия за Съюз за готовност** следва да се търсят полезни взаимодействия и по-голяма координация за готовност. Освен това биха могли да бъдат проучени нови специфични инструменти в областта на селското стопанство и храните, свързани с продоволствените резерви, съвместното възлагане на обществени поръчки и повишената прозрачност по време на кризи. Както и в други основни сектори като здравеопазването, на национално и регионално равнище следва да се разработят цялостни планове за готовност и реакция, обхващащи всички аспекти, свързани с цялата верига за доставки на храни, в рамките на по-широк подход на ЕС към готовността.

Подкрепа за издръжливостта на селскостопанските пазари

Геополитическите събития, водещи до нарушаване на търговията, глобалната конкуренция, въздействието на екстремните климатични явления и променящите се модели на потребление, са източник на несигурност за много стокови пазари — от вино, зърнени култури и животински продукти до маслиново масло. Комисията следи отблизо всички пазари и действа бързо, когато пазарната ситуация се влоши.

Специфичната ситуация в лозаро-винарския сектор изисква такъв отговор и Комисията възнамерява пред 2025 г. да се заеме с изпълнението на препоръките на Групата на високо равнище за политиката в областта на лозаро-винарството.³⁰

Секторът на животновъдството в ЕС е особено уязвим на различни сътресения и глобална конкуренция. Високите стандарти на Съюза изискват животновъдите от ЕС да бъдат световни лидери, но техните усилия не срещат реципрочност на световния пазар, където те се конкурират при неравнопоставени условия. Тези стандарти също са свързани с разходи, които пазарът невинаги възнаграждава. **Животновъдството е и ще продължи да бъде съществена част от селското стопанство, конкурентоспособността и сближаването в ЕС.** Устойчивото животновъдство е от решаващо значение за икономиката на ЕС, жизнеспособността на селските райони и опазването на околната среда и селския ландшафт. Това е сектор, в който иновациите могат да процъфтяват и да носят осезаеми ползи.

³⁰ Група на високо равнище за политиката в областта на лозаро-винарството, [Политически препоръки за бъдещето на лозаро-винарския сектор в ЕС](#), декември 2024 г.

Секторът на животновъдството в ЕС изисква дългосрочна визия, която зачита разнообразието и устойчивостта на животновъдството в цяла Европа. Закрилата на това многообразие предполага, че не може да има универсален подход, а по-скоро целенасочени териториални решения за конкурентоспособността и устойчивостта на сектора. Мощен стимул в тази посока може да бъде създаването на благоприятни условия за развитие на „производствена верига за високи постижения в животновъдството“. Комисията ще стартира **работно направление за животновъдството**, с цел да разработи политически подходи, чрез които: а) да се диагностицират предизвикателствата пред сектора, включително глобалната конкуренция; б) да се предложат подходящи инструменти за подпомагане на сектора и, когато това е обосновано — реципрочни мерки; в) да се потърсят начини за справяне с неговия отпечатък върху климата/околната среда, включително начини за оползотворяване на връзката и между животновъдството и поддържането на ценни за околната среда и климата пасища чрез по-екстензивни животновъдни системи, които са от полза за опазването на биологичното разнообразие и ландшафта; г) да се насърчават инвестициите, технологичното развитие и иновациите; и д) да се подобрява разработването на устойчиви модели на производство.

Намаляване на бюрокрацията с цел насърчаване на конкурентоспособен агрохранителен сектор

Земеделските стопани следва да бъдат предприемачи и доставчици, без да понасят ненужна бюрократична или регулаторна тежест. Както се посочва в доклада на Драги, прекомерните изисквания и задължения за докладване възпрепятстват конкурентоспособността на икономиката и иновациите в ЕС.

Комисията ще положи безпрецедентни усилия за опростяване³¹, включително в селското стопанство. Не е целесъобразно Съюзът да проектира дотолкова подробно практиките, които трябва да бъдат спазвани в самите стопанства. Многобройните искания за дерогации от тези задължения, често обосновавани с националните и регионалните особености, доказаха, че универсалните подходи не са най-подходящият инструмент за такъв диверсифициран сектор.

Освен това тежестта, свързана с прилагането на разпоредбите и изискванията, трябва да се споделя по-добре между земеделските стопани и държавите членки и да се съчетава със стрес тест и проверка на действителността на съществуващото и новото законодателство. По същия начин следва да се избягва свръхрегулирането, а извършването на кумулативна оценка на въздействието е от съществено значение.

Новите технологии са предпоставка за развитието на положителни перспективи за опростяване. Спътниците за наблюдение на Земята, например, спомагат за намаляване на проверките на място и на задълженията за докладване, като предоставят данни в реално време и приложими на равнище земеделско стопанство данни. Интегрирането на сателитните технологии води до по-добро използване на ресурсите, намаляване на разходите за ресурси и подобряване на устойчивостта. Съответно непрекъснатостта и развитието на космическите активи на ЕС, напр. „Коперник“ и „Галилео“, допълнително ще насърчат опростяването и конкурентоспособността. Освен това технологиите за обмен на данни биха могли да

³¹ Европейска комисия (2025 г.), *Компас за конкурентоспособността на ЕС*, COM(2025) 30 final.

намалят бюрократията, като предоставят по-рационализирани и автоматизирани възможности за докладване.

През второто тримесечие на 2025 г. Комисията ще предложи всеобхватен **Пакет за опростяване на настоящата законодателна рамка в областта на селското стопанство**, който ще осигури: i) опростяване и рационализиране на изискванията в стопанствата, така че да отчитат по-добре различните ситуации и земеделски практики (като например биологичното земеделие); ii) подобряване на подкрепата за по-малките и средните земеделски стопанства чрез по-широко използване на опростени плащания; iii) насърчаване на конкурентоспособността чрез подобро и опростено планиране и достъп до финансови инструменти, налични в рамките на настоящата МФР; iv) предоставяне на по-голяма гъвкавост на държавите членки по отношение на управлението на стратегическите планове.

Освен това през 2025 г. Комисията ще работи по изготвянето на **хоризонтален пакет от мерки за опростяване на законодателството**, които водят до значително опростяване в други области на политиката, различни от ОСП, които засягат земеделските стопани, предприятията за храни и фуражи и свързаните с тях администрации. Тя ще се съсредоточи върху елементи, които ще помогнат на земеделските стопани и предприятията за храни и фуражи да бъдат по-конкурентоспособни и издръжливи, включително с оглед на геополитическите сътресения и глобалната конкуренция.

3.3. Адаптиране към бъдещето на агрохранителния сектор, работещ ръка за ръка с природата

Производството на храни, повече от всеки друг сектор, се основава на природата и екосистемите и е неразривно свързано с тях. Способността на земеделските стопани да произвеждат храни в дългосрочен план, както и тяхната издръжливост, зависи от издръжливостта на екосистемите, от поддържането на почвите, борбата с вредителите и болестите, опрашването на културите, качеството и наличността на водите, чистия въздух и климатичните условия. ЕС има за цел да стане неутрален по отношение на климата до 2050 г. и да се бори за да обърне тенденцията на влошаване на състоянието на околната среда. Агрохранителният сектор има важен принос за постигането на тази цел и извлича ползи от това.

Същевременно екологичният преход трябва внимателно да интегрира икономическите предизвикателства и предизвикателствата, свързани с изпълнението, както и необходимостта от справедлив преход в социално отношение. Той трябва също така да отчита особеностите на селското стопанство: От една страна, селското стопанство винаги ще оказва известно въздействие върху природните ресурси, с ограничения по отношение на смекчаването на последиците в сравнение с други сектори на икономиката. По подобен начин ситуацията в различните региони и територии се различават значително. Това естествено изисква добре адаптирани и целенасочени решения, включително природосъобразни решения.

Когато декарбонизацията и конкурентоспособността вървят ръка за ръка

Селскостопанските дейности могат да поглъщат въглеродния диоксид от атмосферата и да го улавят в почвите и биомасата; в повечето случаи тези дейности също така правят производството на храни по-издръжливо на щети, свързани с

климата, и по този начин допринасят за продоволствената сигурност. Тъй като всички сектори трябва да допринесат за намаляването на емисиите, действията в областта на климата в агрохранителния сектор са от съществено значение за постигането на по-широката цел за **неутрален по отношение на климата и устойчив ЕС до 2050 г.**

Комисията очаква селското стопанство да постигне намаляване на емисиите в съответствие с целта на ЕС в областта на климата за 2030 г. Въз основа на това Комисията ще разгледа начините за принос на селскостопанския сектор към целта на ЕС в областта на климата за 2040 г., като вземе предвид **особеностите на сектора и се съсредоточи върху неговата конкурентоспособност, необходимостта да се гарантира продоволствената сигурност и да се укрепи биоикономиката, и поддържа диалог със сектора и държавите членки.** Този подход ще бъде отразен в прегледа на съответното законодателство, уреждащо емисиите и поглъщанията на парникови газове от секторите на селското стопанство и земеползването, промените в земеползването и горското стопанство.

С ефективни политики, които възнаграждават добрите практики и подходи, съобразени със специфичните нужди, има възможност за по-нататъшно по-бързо намаляване на емисиите от селското стопанство, като същевременно се увеличават поглъщанията на въглероден диоксид в поземления сектор, в почвите и горите. По отношение на преобладаващите емисии от животновъдството препоръките от работния поток на сектора ще послужат като основа за по-нататъшното разработване на инструментариум от адаптирани мерки в подкрепа на сектора и регионите в усилията им за намаляване на емисиите. Технологичният напредък, включително в стратегиите за хранене, също ще допринесе за това. Във връзка с това бъдещата ОСП ще оцени как най-добре да бъдат подпомогнати земеделските стопани за по-нататъшното намаляване на емисиите на парникови газове от техните земеделски и животновъдни дейности.

Хранителната и питейна индустрия, както и секторът на търговията на дребно, също играят решаваща роля за приноса към целта в областта на климата за 2040 г. и опазването на околната среда. Следва да се въведат ясни политики и стимули за реализиране на потенциала за иновации в продоволствената система и биоикономиката като цяло и за осигуряване на здравословна, ценово достъпна и устойчиво произвеждана храна за гражданите на ЕС.

Стимулиране на устойчивостта

Екологичната устойчивост все повече се превръща в базово изискване за земеделските стопани. Възможностите, произтичащи от опазването на природата и климата, могат да предоставят на европейското селско стопанство **положителна програма за действие.** Работейки с природата, осигуряваме на селското стопанство издръжливост в полза на бъдещите поколения. Поставено е началото на поэтапни действия за привличане на финансиране от частния сектор, което следва да бъде допълнително проучено като допълнителен източник на доходи, в допълнение към публичното подпомагане. Що се отнася до поглъщанията на въглероден диоксид, улавянето му в земеделието и неговото съхранение, тези подходи ще станат по-хармонизирани в ЕС благодарение на рамката за сертифициране на поглъщането на въглерод и улавянето му в земеделието (CRCF). Бъдещите хармонизирани методики и правила за проверка съгласно CRCF ще внесат повече яснота в това отношение.

През последните години обаче в европейските земеделски стопанства се наблюдава **значително увеличаване на стандартите за устойчивост, сертифицирането и изискванията за докладване**, създадени от различни участници, организации и институции – както публични, така и частни. Тези различни методики и изисквания за докладване засягат широк спектър от аспекти, свързани с устойчивостта, и водят до фрагментирана среда, характеризираща се с несъответствия между стандартите, несъпоставимост на инициативите и подвеждащи сигнали за посоката, която трябва да се следва. Това създава високи трансакционни разходи и объркване за земеделските стопани и носи риск от заблуждаващи твърдения за екологосъобразност.

За да се справи с този проблем, в допълнение към опростяването и рационализирането на изискванията на ЕС, Комисията също така ще разработи и постепенно ще въведе **доброволна система за сравнителен анализ за оценки на устойчивостта в земеделските стопанства**, като по този начин ще позволи опростяването и сравнителният анализ да вървят ръка за ръка. Подобни подходи за сравнителен анализ могат да бъдат разработени заедно със и разширени, така че да обхванат целия агрохранителен сектор, включително подкрепа за избора на потребителите.

Пример за сравнителен анализ: Компас за устойчивост на земеделските стопанства

Компасът за устойчивост следва да **служи като единно звено за контакт**, което **рационализира докладването и намалява административната тежест** за земеделските стопани, като им позволява да наблюдават и записват данните за устойчивостта само по веднъж. На второ място, той ще помогне на земеделските стопани постепенно да възприемат по-устойчиви практики и да привлекат нови източници на финансиране. Компасът ще позволи на земеделските стопани по-добре да измерват и **сравняват своите показатели за устойчивост** и да **демонстрират предоставянето на екосистемни услуги** чрез улеснено споделяне на данни. На трето място, подобреното измерване и докладване може да помогне за разработването на публични политики **по пропорционален начин**. Тази доброволна система за оценка на устойчивостта в земеделските стопанства ще бъде разработена въз основа на **подход „отдолу нагоре“**, **основан на участието и на потребителите**.

Селско стопанство и природа

За да се гарантира, че селско стопанство и природа вървят ръка за ръка, е необходимо **по-добро изпълнение, рационализиране и прилагане на съществуващото законодателство** и използване на стимули и нови пазарни инструменти за насърчаване на промяната.

Освен това земеделските стопани се нуждаят от по-усъвършенстван набор от инструменти, за да могат да извършват природосъобразна селскостопанска дейност и да постигнат поставените цели. Този инструментариум изисква добре калибрирано съчетание от по-целенасочена публична подкрепа от бъдещата ОСП, инвестиции в природосъобразни решения, повече икономически стимули, съобразени с нуждите съвети въз основа на напредъка в научните изследвания и иновациите и по-гъвкава регулаторна среда.

Един такъв пример е амбицията на ЕС за намаляване на употребата на вредни пестициди. Това е важно както за дългосрочната издръжливост на селското

стопанство, така и за опазването на природата и здравето. Въпреки това въвеждането на алтернативи под формата на биологични или иновативни продукти за растителна защита с нисък риск не напредва със същия темп като изтеглянето на активни вещества от пазара на ЕС. Ако тази тенденция продължи, тя може да засегне способността на ЕС да гарантира производството на храни. Поради това Комисията внимателно ще разгледа всяка допълнителна забрана на пестициди, ако все още няма алтернативи, освен ако въпросният пестицид не представлява заплаха за човешкото здраве или за околната среда, на която селското стопанство разчита за своята жизнеспособност.

Също така през 2025 г., като част от пакета за опростяване през четвъртото тримесечие на годината, Комисията ще представи предложение за ускоряване на достъпа на биопестициди до пазара на ЕС. С него ще се даде определение за активни вещества за биологичен контрол, ще се въведе възможността държавите членки да издават временни разрешения за продукти за растителна защита, съдържащи такива активни вещества за биологичен контрол, докато тяхната оценка все още е в ход, и ще се създаде ускорена процедура за тяхното одобряване и разрешаване.

Освен това е необходимо Европейският орган за безопасност на храните (ЕОБХ) да бъде подсилен с допълнителни ресурси с цел ускоряване на процедурите за оценка на риска, така че той да може да продължи да играе централна роля в предоставянето на навременни, прозрачни и независими научни консултации. Това ще улесни достъпа до пазара на ЕС за иновативни продукти за растителна защита, като същевременно гарантира високо равнище на защита на здравето на потребителите и на околната среда.

Здравата почва е основата за селското стопанство днес и утре. В същото време почвите на европейския континент са подложени на натиск от фактори като изменението на климата, загубата на биологично разнообразие, замърсяването и, в някои случаи – неустойчивото управление на почвите. За да преодолее това, Комисията ще стимулира и подкрепя селскостопански практики, които възстановяват, поддържат или подобряват здравето на почвите. Продължава да е от съществено значение непрекъснатата подкрепа за биологичното земеделие, като е възможно в допълнение да бъдат насърчавани и други интегрирани подходи. В това отношение въвеждането на независими и **надеждни консултантски услуги** ще бъде от решаващо значение, за да се гарантира, че земеделските стопани могат да се възползват от най-добрите познания, които принасят ползи за почвите и селското стопанство.

Селското стопанство е силно **зависимо от водата**, поради което е необходимо стабилно и безопасно снабдяване, за да се гарантира здравето и благосъстоянието на културите, добитъка и всички форми на живот. Водите обаче са уязвими по отношение на редица предизвикателства, включително свързаните със селското стопанство водочерпене и замърсяване. ЕС във все по-голяма степен е засегнат от недостиг на вода, доколкото изменението на климата допълнително изостря **оскъдицата на водните ресурси**. Неблагоприятните метеорологични явления, дължащи се на изменението на климата, са ключов риск за растениевъдството, особено в Южна Европа³². Комисията скоро ще представи **Стратегия за устойчивост на водните ресурси**, в която ще очертае отговора на Комисията на неотложната необходимост от по-ефективно използване на водите, намаляване на

³² Европейска агенция за околна среда, *Европейска оценка на риска, свързан с климата*, 2024 г.

замърсяването на водите и справяне с предизвикателствата, породени от прекомерното черпене на водни ресурси.

Необходимо е да се обърне специално внимание на подобряването на **управлението на хранителните вещества на равнище земеделско стопанство** и на повишаването на кръговостта на тяхното използване. Следва да се отдаде приоритетно значение на овладяването на горещите точки на замърсяване с хранителни вещества и насърчаването на интегрирани териториални подходи. Ключов аспект в тази насока са управлението и контролът на хранителните вещества от животновъдството с цел ограничаване на отрицателните външни ефекти, подпомагане на екстензификацията в региони с висока концентрация на добитък и насърчаване на кръговостта, което може да спомогне за намаляване на използването на синтетични торове. **Оценката на Директивата за нитратите, която трябва да бъде извършена в края на 2025 г.**, ще предостави допълнителни данни, които да послужат за основа на обсъждането.

3.4. Остойносттаване на храните и насърчаване на справедливи условия на живот и труд в жизнеспособни селски райони

Храните свързват хората отвъд границите на териториите и регионите. Те свързват земеделските стопани с потребителите и градските центрове – с жителите на селските райони. Земеделските стопани, рибарите и производителите на храни са спойката, която поддържа силни селските и крайбрежните общности и формира основата за по-нататъшната икономическа дейност. Динамичните селски райони насърчават производството на качествени храни, което от своя страна подкрепя тяхната икономика. Съживяването на тези връзки между храни и територия и възраждането на селските райони ще бъде от съществено значение за бъдещето на селското стопанство в Европа.

Справедливи условия на живот и труд в европейските селски и крайбрежни райони

Демографските предизвикателства, по-специално тенденциите на застаряване и обезлюдяване, съчетани с **недостатъчното обновяване на поколенията**, водят до намаляване на населението в трудоспособна възраст в повечето селски и редица крайбрежни райони в целия Съюз.

В резултат на геополитическото напрежение източните гранични региони на ЕС, които са най-силно засегнати от агресивната война на Русия срещу Украйна, са особено уязвими селски райони, които будят особена загриженост и се нуждаят от специална подкрепа. Допълнителни последици за сигурността в това отношение ще донесат социално-икономическият спад и нарастващото обезлюдяване, като същевременно тези предимно селски райони са от стратегическо значение за сигурността.

Наред с достъпа до земя и капитал, предпоставка за жизнеспособността на селските райони и за привличането на нова работна сила в сектора на храните е наличието на по-добро образование, качествени работни места и възможности за професионално развитие, по-добра мобилност, основни здравни услуги и свързаност. Производството на храни и фуражи в ЕС зависи и от селскостопанските работници, които често идват от други държави — членки на ЕС, или от трети държави и твърде често работят при несигурни условия. Повече от всякога е необходимо това да бъде застъпено и проактивно разгледано в публичните политики. В тази връзка

социалният диалог и колективното договаряне играят важна роля в съответствие с националното право и традиции.

Селското стопанство е удовлетворяваща, но и трудна професия, често характеризираща се с липса на равновесие между професионалния и личния живот, преобладаваща изолация и самота, което нерядко може да засегне **психичното здраве**. В някои държави членки процентът на самоубийствата сред земеделските стопани е с 20 % по-висок от средния за страната³³. Консултантските услуги в областта на селското стопанство в рамките на ОСП могат да бъдат от основно значение за повишаване на осведомеността относно психичното здраве и трудовите злополуки чрез специфични съвети за земеделските стопани. Ирландският Teagasc, например, активно подкрепя психичното здраве на земеделските стопани и повишава осведомеността чрез многобройните си дейности³⁴.

Наред с ОСП, редица други политики, включително политиката на сближаване, оказват значително въздействие върху селските райони и допринасят за социалното, икономическото и териториалното сближаване в Европа. Приносът на политиката на сближаване за икономическата диверсификация и предоставянето на инфраструктура и свързани с нея услуги може да играе по-голяма роля за това селските райони да останат привлекателни места за живот за земеделските стопани, техните семейства и други жители на селските райони, както и да се стимулира туризмът. По-специално агротуризмът може да осигури на земеделските стопани допълнителен доход.

Полезните взаимодействия и взаимното допълване трябва да бъдат допълнително засилени, за да се гарантира ефективна подкрепа и осезаемо въздействие в селските райони. По-тясната координация на инструментите за финансиране със секторните политики може да допринесе за развитието на селските райони чрез интегрирани усилия за планиране и изпълнение.

През 2025 г. Комисията ще стартира **актуализиран план за действие на ЕС за селските райони**, който ще бъде консолидиран с проекти, инициативи и действия от множество политики на ЕС в отговор на новите приоритети на европейските политики за периода след 2027 г. **Принципът за проверка на въздействието върху селските райони**, включително извършване на оценки на териториалното въздействие, ще бъде доразвит оперативно и обезпечен с достатъчно ресурси на равнище ЕС. Освен това **Пактът за селските райони**³⁵, чието начало беше поставено през 2021 г. с цел осигуряване на рамка за сътрудничество със заинтересованите страни, ще бъде допълнително укрепен като инструмент за диалог и ангажираност на гражданското общество и селските общности — както в подкрепа на изпълнението, така и в дискусиите относно политиките. Комисията също така ще предприеме допълнителни действия за **справяне с целенасоченото разпространение на дезинформация** в селските райони.

Освен това кръговата икономика носи значителен потенциал за икономиката на селските райони, по-специално чрез биоикономиката. В Дългосрочната визия за селските райони³⁶ Комисията изчисли, че по-нататъшното развитие на биоикономиката ще доведе до създаването на 400 000 нови работни места за

³³ Европейска комисия (2023 г.), *Съобщение на Комисията относно всеобхватен подход към психичното здраве*, COM(2023) 298 final.

³⁴ Teagasc & Mental Health Ireland, *Sowing Seeds of Support: Positive Mental Health Guidance for the Farming Community*, 2024.

³⁵ [Уебстраница на Платформата на Пакта за селските райони | Платформа на Пакта за селските райони](#).

³⁶ Европейска комисия (2021 г.), *Дългосрочна визия за селските райони на ЕС — към по-силни, свързани, устойчиви и проспериращи селски райони до 2040 г.* COM(2021) 345 final.

висококвалифицирани служители до 2035 г. и до 700 000 до 2050 т., най-вече в селските райони.

Инструментите за местно развитие, основани на участието, като **LEADER / воденото от общностите местно развитие и други форми на сътрудничество като „Интелигентни села“**, които доказаха своята ефективност, ще бъдат допълнително укрепени. Концепцията за **функционални селски райони** ще бъде доразвита с оглед преодоляване на различията в наличността и финансовата достъпност на услугите за гражданите в селските райони в съответствие с ангажимента на Комисията да отговори на необходимостта от ефективно „право на оставане“ за всички европейски граждани. Това се отнася за всички селски райони, и е от особено значение за отдалечените райони и за районите, които нямат непосредствен достъп до услуги, предлагани от градовете. Тук малките и средните градове играят важна роля за осигуряването на достъп до услуги и инфраструктура.

Най-отдалечените региони имат особености, които изискват специфична и целенасочена подкрепа. Комисията потвърждава значението на схемата POSEI за подпомагане на земеделските стопани в най-отдалечените региони. Резултатите от текущата оценка ще бъдат използвани при обсъждането на начините да се гарантира, че POSEI може да обезпечи дългосрочното бъдеще на селскостопанския сектор в най-отдалечените региони, като допълнително допринася за тяхната продоволствена сигурност и независимост, конкурентоспособност и издръжливост.

За да привлече повече жени в селското стопанство и да даде възможност за обмен на опит, Комисията ще създаде **платформа „Жените в селското стопанство“**, която ще засили ангажираността на жените и равните възможности в селскостопанския сектор благодарение на действията, предприети от членовете на платформата. Тя ще служи и като форум за обсъждане и обмен на добри практики.

Остойностяване на храните: възстановяване на съществената връзка между селско стопанство, територия и храни и оползотворяване на силата на иновациите

През последните десетилетия отношението на потребителите към храната претърпя значително развитие. Храните се преработват повече, хранителните навици се променят, а веригите на доставки са по-дълги и по-сложни. В същото време финансовата достъпност на храните продължава да бъде сериозен проблем, особено за домакинствата с ниски доходи. Въпреки отслабването на връзката между селско стопанство, храни и територия, променящите се обществени очаквания по отношение на храните са източник на възможности за сектора. **Ето защо завръщането към „корените“ и възстановяването на връзката между храна, територия, сезонност, култура и местни традиции е много важно.**

Потребителите играят важна роля в прехода. Земеделските стопани и рибарите са изправени пред натиск да подобрят своите екологични показатели, а пазарите не успяват да възнаграждават вече постигнатия напредък и да стимулират допълнителни практики за устойчивост.

За да направят информиран избор, **потребителите се нуждаят от достъп до надеждна информация**. Комисията ще продължи да прилага законодателството на ЕС за защита на потребителите с цел предотвратяване на нелоялните търговски практики. Отстраняването на подвеждащи твърдения за екологосъобразност и

ненадеждни маркировки за устойчивост е предпоставка за това потребителите да получават информацията, от която се нуждаят, за да направят устойчив избор.

Храните са важна част от всяка дискусия относно бъдещето на селското стопанство и производството на храни в Европа. Но, както показва опитът, те са и **чувствителен сектор**, в който социалните и културните традиции имат немалка роля. В настоящата глава се определят областите, в които **действията на Съюза могат да донесат добавена стойност**, без да се засяга националната и регионалната компетентност в областта на здравната политика и свободата на избор.

Местните власти често са в добра позиция да поемат водеща роля в дискусията относно начина на оформяне на благоприятна хранителна среда чрез водени от общностите инициативи, включително продоволствени съвети, които насърчават диалога относно начините за повишаване на финансовата достъпност и наличието на здравословни и висококачествени храни. Комисията ще насърчава подобни инициативи на национално и регионално/местно равнище и ще улеснява по-нататъшния обмен на добри практики между държавите членки. Един аспект, в който Съюзът може да помогне, е изнасянето на този диалог и на взаимодействието на равнище ЕС.

Поради това **Комисията ще провежда ежегодно Диалог по въпросите на храните** с участниците в продоволствената система, в това число потребителите, първичните производители, промишлеността, търговците на дребно, публичните органи и гражданското общество. Този диалог ще бъде форумът за решаване на належащи въпроси като промяната на състава на храните, събирането на данни за хранителния прием и финансовата достъпност на храните, наред с други. В подкрепа на този диалог Комисията ще започне проучване на въздействието от потреблението на т. нар. „свръхпреработени храни“.

В този контекст **Диалогът по въпросите на храните** следва също така да има за цел да насърчава обмена на най-добри практики и да наблюдава начина, по който се преодолява продоволствената бедност в държавите членки чрез използването на инструменти на ЕС и на национални инструменти, включително социални политики, училищни схеми и купони за храна за най-уязвимите домакинства.

Освен това Комисията ще представи законодателно предложение за засилване на ролята на **обществените поръчки**. Възлагането на обществени поръчки трябва да следва подход, основан на принципа „най-добро съотношение между качество и цена“, с цел да бъдат възнаграждавани усилията за качество и устойчивост, полагани от европейските земеделски стопани, хранително-вкусовата промишленост и услугите, и да предоставя възможности за участие в такива дейности на малките и средните предприятия (МСП). Това може да осигури правилните стимули за насърчаване на потреблението на местни, сезонни продукти и храни, произведени при високи екологични и социални стандарти, включително биологични продукти и храни, произхождащи от по-къси вериги на доставки. Във връзка с това развитието на **къси вериги за доставки на храни** продължава да бъде от стратегическо значение, за да се гарантират по-справедливи цени за земеделските стопани и рибарите и подобрен достъп до пресни и сезонни продукти за потребителите.

Освен това Комисията ще предложи целенасочен преглед на успешната **схема на ЕС за училищата** с цел укрепване на нейното образователно измерение, адаптирано към местните и регионалните потребности и традиции. **Политиката на ЕС за насърчаване** ще продължи да бъде стратегически инструмент, който ще се използва

за повишаване на осведомеността на потребителите относно селскостопанските продукти, продуктите от риболов и аквакултури в ЕС и схемите за качество, включително знака на ЕС за биологично земеделие. Във връзка с това Комисията ще продължи да работи за насърчаване на по-нататъшното утвърждаване на **географските означения (ГО)** като мощен инструмент за европейските производители при остойностяването на произведените от тях храни и напитки, опазването на хранителното наследство в държавите членки и създаването на растеж и работни места в селските райони, в които се намират.

Приносът на хранително-вкусовата промишленост е от съществено значение за разработването на бизнес модели, които укрепват всяка част от веригата за създаване на стойност и също така отчитат благосъстоянието на земеделските стопани, рибарите, работниците в сектора и потребителите. В това отношение е необходим всеобхватен подход за насърчаване на **инвестициите в конкурентоспособността, иновациите, издръжливостта и устойчивостта в преработката, разпространението и продажбата на храни, за да се преодолеят настоящите пропуски и предизвикателства**. Комисията също така ще продължи да подкрепя много активно възприемането и резултатите, генерирани от прилагането на **Кодекса за поведение на ЕС за отговорни бизнес и маркетингови практики в областта на храните** и ще оценява дали са необходими допълнителни действия, ако постиженията в резултат от прилагането на Кодекса за поведение не отговарят на очакваната амбиция. Организациите за подкрепа на бизнеса следва да бъдат мобилизирани за по-добра подкрепа на МСП за преработка на храни и за създаване на виртуални иновационни центрове.

В това отношение работата в мрежа на МСП може да бъде улеснена от Европейската платформа за клъстерно сътрудничество, както и от бъдещата платформа за пътища за преход в агрохранителния сектор. Тази платформа също така ще улесни цялостното прилагане на Кодекса за поведение и пътя за преход за екосистемата на агрохранителната промишленост.

Тъй като разнообразното и балансирано хранене може да окаже положително въздействие върху благосъстоянието и здравето на хората, е важно да се постигне напредък с държавите членки в работата по наблюдение на въздействието на някои рекламни и маркетингови практики на храните. По-специално следва да се проучи въздействието върху здравето и благосъстоянието на най-уязвимите групи потребители, като например децата.

Появиха се **иновативни технологии**, включително в областта на продоволствените технологии, биотехнологиите и биопроизводството. Запазването на предимството на Европа в иновациите в такива нови технологии е от първостепенно значение, за да остане секторът конкурентоспособен и ЕС да продължи да бъде световен лидер в иновациите в областта на храните. В същото време някои иновации в областта на храните понякога се разглеждат като заплаха за традициите и културата в цяла Европа. Това изисква провеждането на **засилен диалог** по въпроса и подобряване на знанията, за да се гарантира, че тези иновации могат да бъдат оценени по приобщаващ начин, като се отчитат и социалните, етичните, икономическите, екологичните и културните аспекти на иновациите в областта на храните.

На последно място, поведението на потребителите се формира от новите обществени очаквания по отношение на храните, по-специално що се отнася до хуманното отношение към животните и произхода на продуктите. Ако получат подбаваща подкрепа, тези процеси биха могли да доведат до възникването на нови

възможности за земеделските стопани. За целта Комисията ще си сътрудничи тясно със земеделските стопани, хранителната верига и гражданското общество и въз основа на това ще представи предложения за преразглеждане на **съществуващото законодателство в областта на хуманното отношение към животните**, включително на ангажимента си за постепенно премахване на клетките. Това преразглеждане ще се основава на най-новите научни доказателства и ще вземе предвид социално-икономическото въздействие върху земеделските стопани и агрохранителната верига, като същевременно предостави подкрепа и подходящи, специфични за отделните видове преходни периоди и пътища. В тази връзка Комисията ще обмисли въвеждането на целенасочено етикетирание във връзка с **хуманното отношение към животните**, за да отговори на обществените очаквания.

В същото време продължаването на усилията за намаляване на **загубата на храни и тяхното разхищение** е ключов приоритет през следващите години. Намаляването и оценяването на загубите на храни и тяхното разхищение не само ще донесе ползи на гражданите на ЕС, на земеделските стопани и всички други участници по веригата за доставки на храни, но и ще повиши устойчивостта на продоволствената система, като допринесе за по-ефективно използване на ресурсите и продоволствена сигурност.

4. СЪЗДАВАНЕ НА БЛАГОПРИЯТНА СРЕДА: ПОСТАВЯНЕ НА НАУЧНИТЕ ИЗСЛЕДВАНИЯ, ИНОВАЦИИТЕ, ЗНАНИЯТА И УМЕНИЯТА В ЦЕНТЪРА НА ЕВРОПЕЙСКАТА АГРОХРАНИТЕЛНА ИКОНОМИКА

Цифровизацията като двигател за по-нататъшния напредък на прехода

Цифровият преход се движи с безпрецедентна скорост и може да допринесе за бързото подобряване на икономическите резултати, издръжливостта и устойчивостта на земеделските стопанства. Модерните цифрови технологии, включително **изкуственият интелект**, в съчетание с данни от интернетa на предметите и от други източници, може значително да подобри операциите, да стимулира иновациите и да революционизира начина, по който произвеждаме храни, като се грижим за околната среда, климата и хората. Въпреки това приемането на цифрови инструменти изостава в селското стопанство и други части на продоволствената система. Усещането за високи разходи, отсъствието на цифрови умения и доверие, липсата на адаптирани решения и проблеми със свързаността са сред основните причини, поради които земеделските стопани не се възползват напълно от вълната на цифровизация.

Приоритетната цел е да се осигури свързаност в селските райони, по-специално в отдалечените райони, като същевременно се използват възможностите, предоставяни от алтернативните решения за свързаност и периферните изчислителни технологии. Инвестирането в благоприятна среда, като например **обучението през целия живот в областта на цифровите умения и консултации**, също е от решаващо значение, както и **насърчаването на изпитването и възприемането**, включително колективно (например чрез кооперации). **Цифровите системи** трябва да бъдат допълнително интегрирани и хармонизирани както за събирането на данни от земеделските стопани и другите участници в продоволствената система, така и от системите на държавите членки. Комисията ще се стреми да прилага принципа **„еднократно събиране, многократно използване“**, което ще намали тежестта за докладване за земеделските стопани, като се вземат

предвид съществуващите и вече развиващите се инициативи на равнището на ЕС, като например общото европейско пространство на данни за селското стопанство.

За да отговори на тези предизвикателства, **Комисията ще стартира цифрова стратегия на ЕС за селското стопанство**, за да направи възможен прехода към подготвен за цифрови технологии и ориентиран към бъдещето сектор на селското стопанство и храните, като същевременно избягва евентуалните пречки³⁷.

Знанията, научните изследвания и иновациите като катализатори за промяна

Новите знания и иновации трябва да достигат до земеделските стопани и другите участници в продоволствената система по-бързо и в по-широк мащаб, с конкретна приложимост на иновативните решения в стопанствата и на място. А ние не започваме от нула: Мисията за почвите по линия на програма „Хоризонт Европа“ подпомага земеделските стопани в прехода им към устойчиви почвени практики чрез комбинация от научни изследвания и иновации и изпитвания и експерименти на място, които следва да продължат до постигането на целта за здрави почви в ЕС до 2050 г.

Иновациите напредват и следва да бъдат насърчавани. Изпитването на регулаторни инициативи, нови технологии или бизнес модели в **лаборатории** (напр. за цифрови инструменти в селското стопанство) **преди въвеждането им, както и възлагането на обществени поръчки за иновации**, ще спомогнат да бъдат премахнати пречките пред повече иновации, готови за използване от земеделските стопани.

За да се постигнат резултати, съобразени с нуждите на земеделските стопани, следва да се разшири **съвместното създаване** на знания и иновации в местни експериментални обекти в стопанствата със земеделски стопани, учени, новатори и предприятия, например в живи лаборатории.

Разработването на **нов стратегически подход на ЕС към научните изследвания и иновациите с цел подобряване на конкурентоспособността на селското стопанство, горското стопанство и селските райони** ще бъде от първостепенно значение за ефективното насочване на инвестициите, привеждането на бъдещите приоритети в съответствие с научното развитие и оползотворяването на новите възможности.

В това начинание по-нататъшното укрепване на съществуващите публично-публични и публично-частни партньорства в областта на научните изследвания и иновациите и разглеждането на нови такива ще бъде от ключово значение за обединяването на ресурси, таланти и научноизследователски инфраструктури. В това отношение от ключово значение е засиленото сътрудничество с Постоянния комитет за научни изследвания в селското стопанство (SCAR). На световната сцена **укрепването на международните партньорства и сътрудничеството с международни организации** като ФАО, СОЗЖ, CGIAR и ОИСР ще спомогне за намирането на иновативни решения на глобалните предизвикателства и за изпълнението на Програмата до 2030 г. за устойчиво развитие.

Иновациите в селекцията на растенията, включително използването на биотехнологични инструменти, като например новите геномни техники (НГТ), са от

³⁷ Barabanova, Y. и Krzysztofowicz, M., [Digital Transition: Long-term Implications for EU Farmers and Rural Communities](#), Служба за публикации на Европейския съюз, Люксембург, 2023 г., doi:10.2760/286916, JRC134571.

ключово значение за ускореното разработване на устойчиви на изменението на климата, ресурсоспестяващи, питателни и високодобивни сортове и по този начин допринасят за продоволствената сигурност и продоволствената независимост на ЕС. НГТ могат също така да генерират микроорганизми, които оказват положително въздействие върху селскостопанското производство, например като намаляват необходимостта от синтетични торове.

За да се извлекат ползите от тези иновации, е необходима благоприятна регулаторна рамка в ЕС. Това също така гарантира равностойни условия на конкуренция с все по-голям брой трети държави, които са в процес на адаптиране на законодателството си или вече са го направили. Поради това е особено важно да се приключи законодателната процедура за предложението на Комисията относно НГТ и законодателството да се приложи своевременно. Комисията се ангажира да работи в тясно сътрудничество със Съвета и Европейския парламент за намиране на ориентиран към бъдещето компромис в близко бъдеще.

Укрепване на системите за знания и иновации в селското стопанство и подкрепа за консултации

Новите знания и иновации, произтичащи от програмите на ЕС за научни изследвания и иновации, трябва да бъдат широко достъпни и да се използват на практика. Държавите членки трябва да положат значителни усилия за **укрепване на Системите за знания и иновации в селското стопанство (AKIS)** и да съгласуват ресурсите с по-широкия набор от нужди, пред които е изправен секторът, по-специално за да подкрепят по-добре земеделските стопани в прехода им към устойчивост. За тази цел ОСП ще продължи да предоставя силна подкрепа за изпълнението на стратегиите AKIS, чийто крайъгълен камък е Европейското партньорство за иновации в областта на селското стопанство. Тя също така ще насърчава по-нататъшни действия за засилване на ролята на **независимите и компетентни консултанти** и за разработване на **привлекателни предложения за обучение**, които отговарят на нуждите на земеделските стопани през целия им професионален живот и са особено подходящи за **променящите се потребности от умения** на новото поколение земеделски стопани и техните перспективи за професионално развитие.

Преодоляването на **недостига на умения и несъответствията между търсените и предлаганите умения** в селскостопанския сектор чрез прогнозиране и специални инвестиции във висококачествено обучение и консултации ще бъде от ключово значение за привличането на ново поколение талантиви земеделски предприемачи и за изграждането на конкурентоспособна, устойчива и издръжлива селскостопанска и продоволствена система. Бъдещият **Съюз на уменията** ще даде нов тласък за стимулиране на по-стратегически подход към приобщаващото учене през целия живот и развитието на умения в селското стопанство и ще извлече максимална полза от наличните инструменти за препозициониране на селското стопанство като привлекателна и удовлетворяваща сфера за професионална реализация.

5. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Настоящото съобщение представя възгледите на Комисията относно бъдещето на селското стопанство и храните в Европа. Европейският сектор на агрохранителната промишленост има много силни страни и е лидер в областта на здравето, безопасността, качеството, устойчивостта и иновациите в производството на храни. Трябва да надграждаме тези силни страни. В настоящия геополитически контекст

обаче Съюзът **трябва да подобри своя отговор** на предизвикателствата, пред които са изправени земеделските стопани, рибарите, другите участници в селските райони и агрохранителния сектор, и да се подготви за бъдещето с **по-решителен политически отговор в полза на нашата стратегическа автономност и продоволствена независимост**, като същевременно преследва целите си за опазване на природата и декарбонизация. Този политически отговор е обединен около **обща визия, която ще очертае работата на Комисията за целия настоящ мандат** във всички области на политиките, които оказват въздействие върху селското стопанство и храните.

Този идеал не може да бъде постигнат единствено с усилия на равнище ЕС. Необходимо е новите поколения земеделски стопани, оператори в агрохранителния отрасъл, информирани потребители и селски общности да поемат от сегашното поколение ролята на предприемачи, пазители на селските райони и двигатели на промяната. Това изисква засилен диалог на всички равнища на управление, с институциите на ЕС, с националните, регионалните и местните власти и с нашите международни партньори.

Ето защо с настоящото съобщение се поставя началото на този диалог, за да се обогати размисълът на Комисията относно бъдещите действия във връзка с четирите приоритетни области и техните способстващи фактори. Много от съдържащите се в него теми са чувствителни и често не са предмет на лесен консенсус в обществото, по-специално аспектите, свързани с храните, животновъдството и бъдещето на ОСП. Ето защо са стартирани допълнителни направления за работа по тези ключови въпроси и за намиране на решения в тясно сътрудничество със съответните заинтересовани страни и създатели на политики. Опитът показва, че към сектор с такова многообразие не могат да бъдат прилагани универсални решения и поради това Стратегическият диалог призовава по-скоро за ограничени по териториален обхват, индивидуализирани решения.

Комисията приканва Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет, Комитета на регионите, социалните партньори и всички заинтересовани страни да допринасят активно за разработването и изпълнението на инициативите в настоящото съобщение.